

УДК 341.6:340.5

ПЕРЕГОНЦЕВ І. А.,**аспірант****Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України****ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ США
ЩОДО ПОШИРЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
НА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**

Анотація. Стаття «Практика Верховного Суду США щодо поширення прав людини на юридичних осіб» розглядає як одну з можливих передумов для формування практики Європейського суду з прав людини практику Верховного Суду США, відповідно до якої юридичні особи навіть в умовах, коли право, що міститься в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, прямо не передбачає можливості його поширення на юридичних осіб, можуть звертатись до Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: захист прав юридичних осіб, права людини, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Верховний Суд США, судова практика.

Постановка проблеми. Сьогодні у сфері міжнародного права захисту прав людини склалась ситуація, коли цей захист поширюється не лише на фізичну, але й на юридичну особу, навіть коли міжнародний документ не передбачає можливості його поширення на юридичних осіб.

Виходячи зі змісту тексту преамбули до Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція), можна зробити висновок про те, що її поява зумовлена виключно необхідністю захисту прав та інтересів саме людини¹. Проте практика застосування положень норм Конвенції Європейським судом із прав людини свідчить про те, що юридичні особи все-таки можуть звертатися до поло-

¹ По-перше, другий, третій та шостий абзаци преамбули до Конвенції містять посилання на Загальну Декларацію прав людини 1948 року, на забезпечення гарантування положень якої, зокрема, і спрямовувались зусилля держав у разі підготовки та підписання Конвенції. Загальна Декларація прав людини ООН 1948 лише в преамбулі містить посилання на такі категорії, як «людська сім'я», «права людини», «совість людства», «прагнення людей», «гідність і цінність людської особистості», «рівноправність чоловіків та жінок» тощо, і не містить вказівок на будь-яких інших суб'єктів. Стаття 1 Загальної Декларації прав людини встановлює: «Всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності і правах. Вони наділені розумом і совістю та повинні діяти стосовно один до одного в дусі братерства». Із цього можна зробити висновок, що розробники Загальної Декларації прав людини не планували включити юридичних осіб в коло суб'єктів, які можуть користуватись захистом відповідно до положень цього міжнародного документу.

По-друге, у четвертому абзаци преамбули до Конвенції йдеться про те, що одним із засобів досягнення тіснішого єднання між країнами – членами Ради Європи є забезпечення і розвиток прав людини та основоположних свобод. Знову ж тут не згадується будь-яких інших суб'єктів суспільних відносин, аніж людина.

жень цієї Конвенції з метою захисту своїх прав. Більш того, аналіз рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), що стосуються питань поширення на юридичних осіб норм Конвенції, свідчить про відсутність будь-яких посилань ЄСПЛ на мотиви, якими керується суд у винесенні рішення стосовно юридичної особи².

Метою статті є виявлення та дослідження передумов (зокрема, з точки зору розвитку права), що дають історико-правові підстави таким міжнародним правовим інституціям, як ЄСПЛ, застосовувати до юридичної особи норми права, які створювались з метою захисту прав та інтересів саме людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою джерельної бази для цього дослідження є безпосередньо рішення Верховного Суду США. Питання, пов'язані із цією статтею, досліджувались, зокрема, такими вченими, як Маріус Емберленд, О.Є. Юркіна.

Виклад основного матеріалу. У контексті поставленої мети найбільш цінним є досвід судових органів Сполучених Штатів Америки, практика яких визнає за юридичними особами можливість захисту прав останніх, використовуючи норми, які першочергово мали на меті захист прав фізичних, а не юридичних осіб. Формування цієї практики розпочав Верховний Суд США (далі – ВС США) з кінця 18-го століття.

Загалом необхідно визнати, що вплив Сполучених Штатів Америки та політичних діячів цієї країни на розвиток і становлення міжнародних прав людини є доволі істотним [1]. Прояви означеного впливу чітко прослідковуються на різних етапах становлення міжнародного права захисту прав людини та, зокрема, системи міжнародних інструментів захисту прав людини.

Окремі науковці у сфері міжнародного права, досліджуючи питання розвитку міжнародного права захисту прав людини, наголошують на важливості для становлення міжнародних прав людини, зокрема таких основоположних для американської правової системи джерел, як Декларація прав 1776 року, Декларація незалежності 1776 року, Конституція США 1787 року та Біль про права 1791 року [2].

Окрім того, як зазначає автор книги «International human rights law» Olivier De Schutter, американський президент Франклін Делано Рузвельт і його дружина Елеонора Рузвельт здійснили значний вклад в розроблення таких основоположних із точки зору розвитку міжнародного права

² Наприклад, частина 1 статті 8 Конвенції проголошує: «Кожен має право на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла та кореспонденції». До 2002 року практика Європейського суду з прав людини свідчила про однозначність позиції Суду, відповідно до якої юридичні особи не можуть користуватись захистом, який надається статтею 8 Конвенції. Попри цю позицію, у 2002 році в справі *Colas Est SA and Others v France* Європейський суд із прав людини визнав можливість застосування до юридичних осіб статті 8 Конвенції, посилаючись виключно на те, що «Конвенція є живим інструментом, який має тлумачитись в світлі умов сьогодення».

³ Одним із принципів, що були закріплені Атлантичною хартією 1941 року, був принцип самовизначення людей. Окрім того, Атлантична хартія містила посилання на необхідність забезпечення в мирний час такого порядку, за якого люди у всіх країнах могли б жити все своє життя, не знаючи ні страху, ні нужди. Згодом, у 1942 році, Атлантична хартія була схвалена в січневій Декларації ООН 1942 року.

захисту прав людини міжнародних документів, як Атлантична хартія 1941 року³, Декларація ООН 1942 року, Загальна декларація прав людини 1948 року [3].

Якщо говорити про вплив американської судової системи на правозастосовчу діяльність міжнародних інституцій, які покликані захищати права людини, то тут необхідно згадати про досвід Європейської комісії з прав людини, а потім вже Європейського суду з прав людини. Так, у процесі розроблення правової позиції в окремих справах згадані інституції неодноразово посилалися на практику Верховного суду США. Ще в 1980 році Європейська комісія з прав людини у своєму рішенні зробила посилання на відоме рішення Верховного суду США в справі *Roe v. Wade* з метою обґрунтування позиції, відповідно до якої право на життя згідно зі статтею 2 Європейської конвенції не поширюється на ненароджену дитину.

У контексті досліджуваного питання цікавою є та обставина, що Конституція США не містить прямого посилання на юридичних осіб як на суб'єктів суспільних відносин, що врегульовує Конституція. Відразу необхідно зауважити, що підходи Верховного суду США до питання можливості використання юридичними особами конституційних прав, які первісно були закріплені для захисту людини, відрізняються залежно від того, як Верховний суд США розумів правову природу юридичної особи. Загалом пошук відповіді на питання, які права (з тих, що містяться в Конституції США) можуть належати корпораціям, було віддано «на відкуп» судовій владі США [4].

Ще 1819 року Верховний суд США (далі – ВС США) в рішенні у справі *Dartmouth College v. Woodward* визнав, що корпорації підпадають під дію Статті Конституції щодо Контрактів (*Contracts Clause of the Constitution*). Своє рішення ВС США обґрунтував тим, що статут корпорації являє собою захищений конституцією контракт між державою та фізичними особами, які заснували корпорацію [5]. У цій справі дуже важливу позицію щодо правової природи юридичної особи висловив тодішній голова ВС США Джон Маршал. Він визнав, що корпорація є чимось відокремленим від людей, які її створили, і від людей, які є її представниками. Маршал описав корпорацію як штучно-створену одиницю, невидиму, нематеріалізовану (невідчутну на дотик), яка існує виключно в межах права та яка володіє лише тими якостями, якими її наділяє статут [5].

З визначення корпорації, яке міститься в рішенні у справі *Dartmouth College v. Woodward*, випливає, що права, які можуть належати корпорації, є досить обмежені. Так, зі змісту згаданого рішення випливає, що юридична особа існує виключно в площині права, що створюється державою, вона не існує сама по собі, так само і юридична особа в цьому випадку не є представником чогось чи когось, хто має права [6]. Водночас суддя Дж. Маршал у рішенні в згаданій справі вказав, що «юридична особа, що володіє всією повнотою правового та справедливого інтер-

есу, що в повному обсязі представляє осіб, які передали цій юридичній особі свої права з метою здійснення управління майном, має права, які захищаються Конституцією» [5]. Цим самим, навіть за відсутності в Конституції США прямого посилання на можливість використання юридичними особами її норм, Верховний Суд США визнав таку можливість.

Однак на ранніх етапах своєї діяльності Верховний Суд США ще не розглядав юридичну особу як суб'єкта, який нарівні з будь-якою людиною може набувати різного роду права та здійснювати їх.

У 1809 р. Верховний Суд США в одному зі своїх рішень зауважив: *«Це невидиме, безтілесне та штучне створіння, юридична особа, корпорація, безперечно, не є громадянином та, як наслідок, не може звертатися з позовами або виступати відповідачем в судах Сполучених Штатів, за винятком випадків, коли права членів (такої юридичної особи) можуть бути реалізовані від імені корпорації»* [7]. Тобто Верховний Суд США не розглядав корпорацію як окремий суб'єкт, який може володіти правами інакшими від прав, якими володіють члени або ж засновники такої корпорації. Проте згодом означена позиція Суду була переглянута, а юридична особа поступово почала здобувати все більшу самостійність і незалежність від своїх творців.

У 1839 році в рішенні у справі *Bank of Augusta v. Earle* Верховний Суд США зазначив наступне: *«Правильно вважати, що корпорація не може мати правового існування за межами держави (або ж суб'єкта федерації, – I. П.), яка і створила таку корпорацію. Вона існує виключно в межах і в силу закону там, де цей закон припиняє свою дію корпорація більше не може існувати. Вона (корпорація) і справді є штучним створінням, невидимим і безтілесним, водночас вона є особою для певних цілей в межах права»* [8]. Як бачимо, юридична особа сприймалась виключно як штучно створений публічною владою суб'єкт, який діє в межах створеного публічною владою права.

Початок ери своєрідного ототожнення конституційного статусу людини та юридичної особи пов'язується із застосуванням Верховним Судом США в своїй практиці Чотирнадцятої поправки до Конституції США (далі також – Чотирнадцята поправка), прийнятої після Громадянської війни в 1868 році з метою надання звільненим рабам повного громадянства. Причини надзвичайної значущості Чотирнадцятої поправки для юридичних осіб крились у тому, як саме було сформульовано окремі її положення. Вона, зокрема, проголошувала: *«Жоден штат <...> не може позбавити будь-яку особу життя, свободи або власності без належної правової процедури та не може відмовити будь-якій особі <...> в рівному захисті, що надається законами»* [9]. Це привело до того, що будь-який правовий акт кожного штату та органу місцевої влади, який негативно впливає на права, зокрема власність «осіб», міг бути переглянутий та скасований Верховним судом США.

Таке ж саме формулювання щодо неможливості позбавлення будь-якої особи життя, свободи або власності без належної правової процедури вже було закріплено в П'ятій Поправці до Конституції США, яка захищала людину від таких зловживань із боку держави. Отже, П'ята поправка захищає людей від зазіхань федерації, а Чотирнадцята поправка заборонила штатам федерації вчиняти описані вище дії. Причина, чому саме з Чотирнадцятою поправкою до Конституції США пов'язується надання юридичним особам конституційних прав захисту прав людини, полягає в такому. Як в середині 19-го століття, так і сьогодні саме уряд штату, а не федеральний уряд надає дозвіл на створення юридичної особи. Чотирнадцята поправка містить, зокрема, слова «*Жоден штат...*», що, у свою чергу, надало юридичним особам право звертатися до Верховного суду США з вимогами про перегляд або скасування правового акта, який, на погляд юридичної особи, надає їй нерівний захист порівняно з іншими суб'єктами, або ж якщо, на думку юридичної особи, певна дія або акт уряду нібито не повністю відповідають закону та порушують права такої юридичної особи.

На думку окремих дослідників, поширенню прав людини на юридичних осіб США необхідно завдячувати, з-поміж іншого, людині на ім'я Роско Конклінг, який брав участь у підготовці проекту 14-ї Поправки. Після роботи в Парламенті США він займався приватною юридичною практикою. У справі *San Mateo County v. Southern Pacific Rail Road*, яка розглядалась ВС США, Роско Конклінг, захищаючи інтереси приватної залізничної компанії, першим стверджував, що коло суб'єктів, на яких поширюється дія 14-ї Поправки, не обмежується людьми [10]. Під час розгляду справи він надав до ВС США документ, який нібито був протоколом засідання Об'єднаного Комітету Конгресу (*Joint Congressional Committee*), на якому розглядалось питання розроблення 14-ї Поправки. Зазначений комітет був відповідальним за підготовку проекту 14-ї Поправки, а Конклінг в період діяльності Комітету входив до його складу. Виходячи зі змісту наданого Конклінгом документу, Об'єднаний Комітет Конгресу під час написання Чотирнадцятої поправки вагався між тим, використати в її тексті категорію «громадянин» чи «особа», і вирішив використати «особа» нібито задля можливості застосувати положення Чотирнадцятої поправки до корпорацій. Аргументуючи свою позицію в згаданій справі Роско Конклінг стверджував, що в процесі проектування Чотирнадцятої поправки він та його колеги в *Joint Congressional Committee* навмисно вжили слово «особа» для того, щоб включити корпорації в коло суб'єктів, на яких може поширюватись дія Чотирнадцятої поправки. Ця аргументація була достатньо переконливою, беручи до уваги ще й ту обставину, що з аналізу Чотирнадцятої поправки впливав факт не досить чіткого, але все ж розрізнення між словами «особа» та «громадянин». Так, де мова йшла про речові права, використовувався термін «особа» (тобто нібито розумілись і юридич-

ні особи), натомість, де йшлося про політичні права, використовувався термін «громадянин» [10].

Водночас історик Говард Джей Греєм (Howard Jay Graham) критикував вказані аргументи, а найбільше – згадані процесуальні подання Конклінга перед Верховним Судом США, називаючи їх «умисною, безсовісною підробкою» [10]. Таким чином був розчищений шлях для розширення дискреційних повноважень Верховного Суду США щодо перегляду правових актів штатів і місцевої влади у сфері соціально-економічних відносин, зокрема й за зверненнями юридичних осіб [10]. Справа *San Mateo County v. Southern Pacific Rail Road* є важливою з точки зору демонстрації кола суб'єктів, які в процесі розгляду цієї справи стояли на позиції необхідності поширення на юридичних осіб прав, закріплених у Чотирнадцятій поправці до Конституції США.

Фактично та юридично персоніфікація юридичних осіб і закріплення можливості використання ними положень Чотирнадцятої поправки до Конституції США відбулось у 1886 р., коли ВС США виніс рішення в справі *Santa Clara County v. Southern Pacific Railroad Co.* Вона безпосередньо стосувалась застосування до юридичних осіб Чотирнадцятої поправки до Конституції США. У своєму рішенні Суд, не вдаючись в пояснення своєї позиції, зазначив, що корпорація – це особа, яка може користуватись захистом, який надається Чотирнадцятою поправкою до Конституції США, у зв'язку з чим власність юридичних осіб не може оподатковуватись інакше, ніж власність фізичних осіб. Мотивація ВС США зводилась до того, що майно юридичної особи фактично є майном фізичних осіб – засновників такої юридичної особи [11].

З цього часу кожна корпорація в США могла розглядатись як суб'єкт, що володіє конституційними правами нарівні з фізичними особами. Протягом наступних кількох десятиліть юридичні особи завдяки рішенням Верховного Суду США спромоглися поширити на себе дію більшості норм Конституції США, які первісно були створені для захисту громадян США. Так, у 1893 та в 1922 рр. Верховний Суд США в рішеннях по справах *Noble v. Union River Logging* [12] та *Pennsylvania Coal Co. v. Mahan* [13] поширив на юридичних осіб дію П'ятої поправки до Конституції США. У рішенні в справі *Hale v. Henkel* [14] в 1906 році Верховний Суд США надав корпораціям захист від «обшуку та виймки», який встановлювався в Четвертій поправці до Конституції США. У 1936 р. Верховний Суд США виніс рішення в справі за позовом *Grosjean v. American Press Co.* [15], відповідно до якого корпораціям вперше надавалась свобода слова, яка закріплювалась у Першій поправці до Конституції США.

Отже, можна зробити висновок, що Верховний Суд США визнає можливість поширення на корпорації правових норм, які первісно були створені виключно для захисту прав і свобод людини. Однак, незважаючи на хронологічно послідовний розвиток судової практики ВС США, що розширювала обсяг конституційних прав, якими можуть користува-

тись юридичні особи, все ж рано говорити про усталеність позиції, відповідно до якої правосуб'єктність людини та юридичної особи є цілком тотожною. Так, у 2011 році в справі *Federal Communications Commission et al. v. AT&T INC et al.* Верховний суд США встановив, що відносно юридичних осіб не може бути застосована категорія «особиста приватність». Загалом, виходячи з аналізу аргументації ВС США в цій справі, можна прийти до висновку, що права корпорацій не є цілком еквівалентними правам людини.

Водночас окремі рішення ВС США стали джерелом для формування специфічних, унікальних прав юридичних осіб, якими не могли бути наділені фізичні особи. Так, у рішенні в справі *Virginia Board of Pharmacy vs Virginia Citizens Consumer Council* Верховний Суд США вказав, що реклама як комерційне висловлювання є по своїй суті поширенням ідей, тому юридична особа може звертатись за захистом таких комерційних висловлювань на підставі Першої поправки до Конституції США, яка й захищає свободу слова [17]

Інакша, цікава з точки зору правосуб'єктності юридичної особи, справа, що розглядалась Верховним Судом США, стосується правового явища, що можна спостерігати на сьогодні лише в США. Так, у США витрати грошей на виборчу кампанію або на кандидата розглядаються як прояв свободи слова, яка захищається Першою поправкою до Конституції США [18]. Первісно можливість «висловлюватись» шляхом фінансування виборчих кампаній мали лише фізичні особи. Проте завдяки рішенню по справі *First National Bank of Boston v. Bellotti*, винесеному ВС США в 1977 р. юридичні особи також набули права на здійснення описаних вище витрат, які, в свою чергу, прирівнювались до прояву свободи слова, яка захищається Першою поправкою до Конституції США [19].

У 2010 р. Верховний Суд США розглянув справу *Citizens United vs Federal Election Commission*, що стосувалась фінансування, здійснюваного корпораціями в політичних цілях, як прояву свободи слова. Суд визнав неконституційною заборону, відповідно до якої для юридичних осіб встановлювалась межа щодо суми, яка могла бути ними витрачена на політичні цілі, у тому числі на виборчі кампанії [20]. Тобто юридичні особи могли в необмеженій кількості фінансувати ті, чи інші політичні проекти.

З кожним подібним рішенням обсяг прав, закріплених Конституцією США, які можуть використовуватись юридичними особами, розширювався. На початок двадцятого століття юридична особа сприймалась Верховним судом США як окремий суб'єкт, що володіє конституційними правами, які є самостійними і не залежать та не мають відношення до людей, які пов'язані з такою юридичною особою [21].

З часу використання Європейською комісією з прав людини у своїй практиці рішення Верховного суду США у справі *Roe v. Wade* Європейська комісія, а пізніше Європейський суд із прав людини все частіше за-

стосували правові досягнення Верховного суду США у своїй діяльності. Більш того, судді Європейського суду з прав людини, висловлюючи окрему думку щодо того чи іншого рішення, доволі часто повністю або частково базують свою позицію на рішеннях Верховного суду Сполучених Штатів Америки [22].

Висновки. Беручи до уваги все вищевикладене під час дослідження питання застосування до юридичних осіб Європейським судом із прав людини Європейської конвенції про захист прав людини, впевнені, що досвід поширення прав людини на юридичних осіб вищим судовим органом Сполучених Штатів Америки, без сумніву, сприятиме повнішому розумінню історичних підстав, мотивів, особливостей та можливих майбутніх наслідків такого порівняння правового статусу юридичної особи та людини.

Література:

1. Henkin L. The Constitution, Treaties And International Human Rights / L. Henkin // University of Pennsylvania Law Review. – Vol. 116:1012, 1968. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6148&context=penn_law_review.
2. Haas M. International human rights: a comprehensive introduction / M. Haas. – Routledge, 2014. – P. 50–51.
3. Schutter O. De. International human rights law: cases, materials, commentary / O. De Schutter. – Cambridge University Press, 2014. – P. 16–17.
4. “When did companies become people? Excavating the legal evolution”, Nina Totenberg // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npr.org/2014/07/28/335288388/when-did-companies-become-people-excavating-the-legal-evolution>.
5. Рішення Верховного суду США в справі Trustees of Dartmouth College v. Woodward [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/17/518>.
6. Artificial Becoming Natural A Study of Corporate Personhood as it has Developed within the United States and European Union, Brian R. Sarginger [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academia.edu/3430044/The_Artificial_Becoming_Natural_A_Study_of_Corporate_Personhood_as_it_Has_Developed_Within_the_United_States_and_European_Union.
7. Рішення Верховного суду США в справі Bank of the United States v. Deveaux [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/9/61/case.html>.
8. Рішення Верховного суду США в справі Bank of Augusta v. Earle [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/38/519/case.html>.
9. Конституція Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm#amdt_14_\(1868\)](http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm#amdt_14_(1868)).
10. Every man's constitution. Madison, Wisconsin: State Historical Society of Wisconsin, 1968 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.celdf.com>.

- org/downloads/everyman_s%20constitution%20-%20graham%20Conspiracy%20Theory%20web.pdf.
11. Рішення Верховного суду США в справі Santa Clara County v. Southern Pacific Railroad Co. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/118/394>.
  12. Рішення Верховного суду США в справі Noble v. Union River Logging [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://caselaw.findlaw.com/us-supremecourt/147/165.html>.
  13. Рішення Верховного суду США в справі Pennsylvania Coal Co. V. Mahaon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/260/393/case.html>.
  14. Рішення Верховного суду США в справі Hale v. Henkel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/201/43/case.html>.
  15. Рішення Верховного суду США в справі Grosjean v. American Press Co [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/297/233/case.html>.
  16. Рішення Верховного суду США в справі Federal Communications Commission et al. v. AT&T INC. et al. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.law.cornell.edu/supct/html/09-1279.ZS.html>.
  17. Personalizing the Impersonal: Corporations and the Bill of Rights, Carl J. Mayer, as published by Hastings Law Journal, Hastings College of Law at University of California, March, 1990, Volume 41, No.3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://reclaimdemocracy.org/mayer_personalizing.
  18. Рішення Верховного суду США в справі Buckley v. Valeo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/424/1/case.html>.
  19. Artificial Becoming Natural A Study of Corporate Personhood as it has Developed within the United States and European Union, Brian R. Sarginger [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academia.edu/3430044/The_Artificial_Becoming_Natural_A_Study_of_Corporate_Personhood_as_it_Has_Developed_Within_the_United_States_and_European_Union.
  20. Рішення Верховного суду США в справі Citizens United vs Federal Election Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.law.cornell.edu/supct/html/08-205.ZO.html>.
  21. Are corporations people? Corporate personhood under the constitution and international law, Beth Stephens // Rutgers Law Journal. – Volume 44. – Fall 2013. – Number 1.
  22. The Interaction between the European Court of Human Rights and Other Courts, Christos Rozakis, Vice-President of the European Court of Human Rights / World Conference on Constitutional Justice Cape Town, 22-24 January 2009.

Перегонцев И. А. Практика Верховного Суда США по распространению прав человека на юридических лиц

Аннотация. Статья «Практика Верховного Суда США касательно распространения прав человека на юридических лиц» рассматривает в качестве одной из возможных предпосылок для формирования практики Европейского суда по правам человека практику Верховного Суда США, согласно которой юридические лица даже в условиях, когда Конвенция о защите прав человека и основополагающих свобод прямо не предусматривает возможности распространения действия права на юридических лиц, могут обращаться в Европейский суд по правам человека.

Ключевые слова: защита прав юридических лиц, права человека, Конвенция о защите прав человека и основополагающих свобод, Верховный суд США, судебная практика.

Perehontsev I. The practice of the US Supreme Court to extend the rights to legal entities

Summary. From the textual analysis of the preamble to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms it may be concluded that coming into being of the Convention was solely due to the need of human rights protection. Even though the European Court of Human Rights extended the force of the particular norms of the Convention, which were primarily used for the protection of physical person, on the legal persons. The article of I. A. Peregontsev titled “The caselaw of the Supreme Court of USA in the area of granting of human rights to legal persons” analyses the caselaw of the Supreme Court of USA as the probable premise for the development of the European Court of Human Rights caselaw due to which legal persons may protect their rights by lodging the application to the European Court of Human Rights notwithstanding the fact that the provisions of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms do not explicitly provide for the opportunity for legal persons to protect their rights equally as physical persons.

Key words: protection of legal persons, human rights, European Convention for the Protection of human rights and fundamental freedoms, Supreme Court of USA, case law.